

SĂRBĂTORI ȘI TRADIȚII ACVATICE ROMÂNEȘTI

dr. Marian MOȘNEAGU

Apa a reprezentat din totdeauna în mitologia poporului român o constantă a venerației pentru ceea ce este îndeobște considerată substanța primordială, inițială și germinativă, suma universală a tuturor virtualităților și suportul oricărei creații. De altfel, în eposul popular național, fântâna, izvorul, râul, Dunărea și Marea Neagră ocupă locuri bine definite, fiind adesea îngemănate cu atribute sacralizante, miraculoase sau purificatoare. Astfel, apele sfințite de Bobotează își păstrează o vreme darul purificator și tămăduitor. Zeii binefăcători ai izvoarelor sunt exponenți ai puterii vindecătoare a apelor, fie că este vorba despre izvoarele termale de la Băile Herculane fie de cele ale Lacului Techirghiol, virtuți considerate drept semne ale puterii lui Dumnezeu¹.

APA - ÎNTRE MIRACOL ȘI SUPERSTIȚIE

Mitul ploii, legat de secete și transmis prin arhetipuri precum Paparudele, Caloianul, Dodoloaia, Mamaruța etc. sau mitul agrar al zeiței patronale Demeter au corespondente în mitologia ancestrală universală.

Divinități sau semidivinități ale apelor pontice certifică venerația strămoșilor noștri față de omnipotența apelor autohtone. Pontul Euxin (Marea Neagră) și Danubius (Danuvius), zeul acvatic al Dunării, fluviul sacru al dacilor stau alături de zâne și știne care, în credința populară, dețin supremația apelor interioare și litorale. Știma Apelor, Vâlva Apelor, Fetele din apă, Faraoanoaicele, Cel din baltă, Sorbul iezerelelor sau Sorbul mărilor, Dulful de

mare, vidrele și balaurii sunt personaje mitice frecvent întâlnite în folclorul românesc, în corespondență directă cu mediul acvatic.

De asemenea, datinile și tradiția populară românească abundă în rituri și ceremonii acvatice. Printre acestea se numără edificarea unor *incinte sacre* (Templul Alb de pe Insula Șerpilor sau Mănăstirea Albă din Delta Dunării), *sacrificiile și ofrandele* – umane, animale sau vegetale, făcute de credincioși la marginea apelor sau pe întinsul lor, precum și *sărbătorile acvatice* – de exemplu, *slobozirea apelor*, obicei străvechi, transsimbolizat de creștinism în *Izvorul tămăduirii*.

Apa vie, riturile de purificare, stropirile cu apă sau aruncatul în râu de Sf. Gheorghe, obiceiul udatului, stropitului, scăldatului și înrouatului, înfrățirea lângă apă, adusul apei la nuntă sunt alte practici ale acelorași datini tradiționale românești care s-au perpetuat până în zilele noastre.

În mediul marinăresc există de asemenea ritualuri, ceremonii, sărbători, practici curente și superstiții care nu au un fundament statuat neapărat de legi sau regulamente, ci fac parte din *cultura orală*, transmisă din generație în generație ca o moștenire profesională a breslei, teaurizată în virtutea tradiției și a unei originale spiritualități acvatice.

ZIUA MARINEI ROMÂNE - SĂRBĂTOARE ACVATICĂ ESTIVALĂ

Oficializată ca onomastică a marinarilor români la 15 august 1902, de Sfânta Maria Mare, Ziua Marinei Române și-a certificat pe deplin, mai

1. Marian Moșneagu, *Cultul Apelor la români*, Editura Companiei Administrația Porturilor Maritime SA Constanța, Constanța, 2004, p. 79.
2. Marian Moșneagu, *Ziua Marinei la români*, Editura Companiei Administrația Porturilor Maritime SA Constanța, Constanța, 2002, p. 29.
3. Seratele venețiene cuprindeau: bătaie cu confeti, focuri bengale și artificii (diferite piese), luminația bărcilor (bombardament – mare bombardament a două vase de război, cea mai măreață figură a jocurilor de artificii și candelor romane- o noapte în Veneția; două baloane uriașe care se ridicau în aer aruncând de la înălțime buchete de flori, șerpi și stele multicolore), jocuri (*Căzăceasca și Banul Mărăcine*) executate pe un ponton, stâncile de marmură, bărcile remorcate de remorhere în largul mării și diferite alte surprize.

În altă versiune, serbările venețiene cuprindeau, în prima parte a acestora, mare bătaie de flori, confeti și asalturi de serpentine, respectiv surprize și distracții iar în partea a doua, splendide focuri de artificii executate de Fabrica de Artificii "Vulcanul" București, care includeau: răsăritul soarelui, roza sau buchetul magic, lupta șerpilor în aer, candelile romane aruncând globuri de diferite culori, telegrafia fără fir Marconi, moara de vânt cu patru moriști care își vor lua iuțala prin fir electric, bombe granate, sportafee americane aruncând mii de globuri multicolore, salve de rachete, șerpi și pocnitori, evantaie japoneze, ploaia de aur și argint și palmierii fermecați.

4. MEDUSE este fregata franceză trimisă de guvernul Restaurației pentru a reprlua în posesie Senegalul, adjudecat prin tratatul din 1815 și care s-a bucurat de o tragică celebritate în urma eșuării sale, la 2 iulie 1816, pe bancul Arguin, la 40 de leghe de coasta Mauritaniei, ca urmare a incapacității căpitanului

bine de un secol, caracterul de autentic *festival al mării și spiritualității marinărești*. Concepută dintru început ca serbare națională, sărbătoarea marinarilor atrăgea atenția, prin programul său deosebit de atractiv și deopotrivă pitoresc. Ziua Marinei a oferit întotdeauna asistenței un adevărat regal scenic, alcătuit atât din momente sobre precum ceremonialul militar al întâmpinării oficialităților, arborarea pavilionului și a marelui pavoaz, în acordurile Imnului național și pe fundalul celor 21 salve de salut, serviciul religios, parada navală și aviatcă, defilarea Gărzii de onoare etc. cât și din momente pitorești, specifice vieții și tradițiilor noastre marinărești. Competițiile, jocurile și surprizele marinarilor, regizate și puse în scenă, pe apă și pe uscat, spre deliciul spectatorilor, au fost nelipsite din programele alcătuite din timp de organizatori pentru a da farmec și culoare unei sărbători care este deopotrivă a Marinei, a orașelor-porturi și a țării².

ÎNCEPUTURILE TRADIȚIEI

În urmă cu un secol, prin adresa cu Nr. 6082 din 6 august 1902, Cristea Georgescu, primarul Constanței, din dorința de a atrage turiști, se adresa primarilor comunelor urbane reședințe de județ din toată țara, atenționându-i asupra semnificației acestei sărbători: *Cu ocazia serbării zilei de 15 august a.c. - Sfânta Maria -, patroana Marinei, vor avea loc în apele Constanței și pe uscat niște serbări demne de văzut precum regate, alergări, serate venețiene³, mare bal pe apă, bărci alegorice, descoperirea Americii, naufragiul Meduzei⁴, corabia Argonauților și altele.*

Deși în Marina Militară această zi s-a serbat cu siguranță și înainte de 1902, întrucât în documentele de arhivă se vorbește de un precedent - chiar dacă nu am descoperit un decret sau o dată de referință oficială pentru această sărbătoare - 1902 rămâne,

cronologic vorbind, anul consacării Zilei Marinei ca sărbătoare a Marinei și a orașului Constanța, fapt care certifică, în opinia mea, aniversarea centenarului unei datini și nu doar a unei simple sărbători a breslei marinarilor.

La 15 august 1902, Ziua Marinei a fost marcată la bordul crucișătorului „ELISABETA” printr-un Te-Deum la care a luat parte și ministrul de Război Dimitrie A. Sturdza, urmat, în după-amiaza și seara aceleiași zile, de un banchet și serbarea marinărească propriu-zisă, dată în folosul Palatului Invalizilor. Un an mai târziu, la regate au participat și bărcile vasului de război rus „PSEZUAPE”, aflat în vizită în portul Constanța.

De la un an la altul, serbările au sporit în amploare și semnificații. Astfel, în anul 1911, serbările au fost organizate de Societatea Marinarilor „Regina Elisabeta”. Manifestările au fost deschise pe 14 august, zi în care s-au desfășurat la Constanța cursele de bărci cu vele și rame, militare și civile. Premiile au fost asigurate de domnul Heitz, antreprenorul Cazinoului comunal și de către compania dramatică „Davila”. Programul a continuat cu o excursie pe mare cu vaporul „ÎMPĂRATUL TRAIAN” și o serată venețiană. Aceasta a constat din focuri de artificii, serenade de mandolină și gitară în gondolă, coruri, dansul mateloților și dansuri naționale pe un ponton luminat *a giorno*, apariția de monștri marini și bărci alegorice, defilarea emblemei societății, apărarea unei cetăți la coastă, corabia naufragiată, mare bombardament naval între o galeră genoveză și un torpilor, carnavalul bărcilor remorcate ș.a.

Serbarea propriu-zisă, de a doua zi, a cuprins manevra de salvare a unui vas naufragiat, scafandri la lucru în apă și la suprafață, sărituri cu bicicletele în mare, cavaleria nautică și alergări de cai pe mare, catarg orizontal și vertical cu premii, curse după rațe, curse de

sandoline, curse în adâncime pentru scoaterea din fundul mării a diferite obiecte, fără costum de scafandru, curse de înot și din nou, excursie cu vaporul „IMPĂRATUL TRAIAN”.

În anul 1912, serbarea nautică a fost pusă sub înaltul Patronaj al Majestății Sale Regina Elisabeta, inițiativa organizării sale aparținând Societății „Regina Elisabeta” a Marinarilor Civili din Constanța. În programul întrecerilor marinărești au apărut probe noi precum: *Care-i mai tare* (trasul la parâmbă din bărci), curse în saci, respectiv curse de alergări doi câte doi legați de picior, lupta pe școndri, ghiordelul magic, lupta cavalerilor de Malta etc. Acestea se continuau în noapte cu jocurile de proiectoare de pe nave, coruri, statui de marmură, fântâni luminoase, serenade în bărci, dans și altele. Ulterior, imaginația organizatorilor a amplificat pitorescul întrecerilor cu probe noi precum cursele de tauri, săriturile în apă, meciurile de cocagne, cursele cailor de mare, vânătoarea de rațe și surprize ... româno-americane, ocazionate de prezența la manifestări, al 15 august 1920, a echipajului contratorpilorului U.S.S. 210.

Ziarul *Dacia* consemnează faptul că duminică, 16 august 1915, au avut loc serbarea nautică și regate, susținute de Cohorta Cercetașilor din Constanța, cu concursul Societății Marinarilor Civili „Regina Elisabeta”, sub patronajul A.S.R. Principele Carol. În prima parte a serbării, s-au desfășurat regate de bărci cu vele mari și mici, curse de înot de viteză și rezistență, concursul de prindere de rațe și talere, concurs de watter polo între echipele Centurii, Tomis și Callatis, regate de bărci ale vaselor militare și comerciale, iole, sandoline, lotci etc, diferite jocuri pe apă și exerciții de salvare executate de cercetași cu barca de salvare a Căpitaniei portului. Partea a doua a serbării a constat într-o serată venețiană pe apă, în dreptul Cazinoului, însoțită de un concert instrumental și

diferite figuri alegorice executate de cercetași, iar în partea finală, un mare bal cu cotillon⁵ în sala Cazinoului comunal.

La 15 august 1918, la Chilia Veche s-au organizat serbări nautice în folosul orfanilor de război. Acestea au constat din concursuri de bărci de monitoare cu 8 rame, bărci de baraj, bărci de vedete, lotci pescărești, bărci de șlepuri și godile. În partea a doua au avut loc jocuri marinărești la uscat: *Care-i mai tare* (trasul la parâmbă), curse în saci, curse de alergări câte doi legați de picior, lupta pe școndri, ghiordelul magic, lupta cavalerilor de Malta și gimnastică. În partea a treia s-au desfășurat curse de înot și sărituri în apă, catargul orizontal cu purcel, goana și vânătoarea de rațe, explozia unei torpile și scafandru.

Programul nocturn a inclus aprinderea pavoazului electric, jocuri cu proiectoare, coruri, statui de marmură, fântâni luminoase, naufragiul „MEDUZEI”, serenade în bărci și dans.

Conform relatării inserate în paginile ziarului *Farul* de luni, 29 august 1921, programul serbărilor nautice din anul respectiv a constat din regate (bărci militare cu 4 și 5 rame, bărci armate de ofițeri, bărci fără rame, bărci civile cu rame) și jocuri (școndrul dracului cu purcel în gură, parâmba

nevizat, emigrantul Duroy de Chaumareyx. Când orice speranță de salvare a vasului a fost spulberată, a fost construită o plută pe care s-au înghesuit 149 persoane. Ceilalți membri ai echipajului s-au îmbarcat în cinci bărci care urmau să fie remorcate de plută. Alți 17 pasageri, aflați în stare de ebrietate, au fost abandonați pe epavă, care s-a scufundat la scurt timp. Pluta a rătăcit pe mare 12 zile, fără apă și alimente. Au existat doar 15 supraviețuitori salvați de bricul „ARGUS”, ceilalți fiind devorați de rechini sau chiar de cei rămași în viață.

După întoarcerea în Franța, Chaumareyx a fost condamnat la trei ani de închisoare. Din această tragedie s-a inspirat pictorul francez Theodore Gericault (1819) când a pictat celebrul tablou „Pluta Meduzei”, o compoziție savantă, de o expresie realistă și un colorit sclipitor, aflată și astăzi în Muzeul Luvru.

5. Dans de bal cu ritm de marș sau de cadril, cu figuri și scene mimice.

6. Tânăr elegant, îmbrăcat după ultimul jurnal de modă; aici, probabil cu sensul de filfizon.

miraculoasă, curse de înot, goana după rațe, corul misterios, disperății, cocoșății salvatori, sărituri, curse de cai marini, lupta cu maurii, naufragații („MEDUZEI”). Seara, surprizele au continuat cu artificii, focuri bengale, coruri și serată venețiană.

Un an mai târziu, serbările au cuprins curse de bărci cu 10 și 4 rame, sărituri în apă, curse de lotci, de bărci fără rame, întreceri de înot, de cai, școndru miraculos, watter polo, vânătoare de rațe, iar la sfârșit, explozia unei mine.

Celor mai destoinici dintre participanții la concursuri li s-au împărțit premii în valoare totală de 9.000 lei.

Seara, la ora 21.00, au avut loc alte exhibiții și frumoase jocuri de artificii.

În anul 1924, semnalul începerii serbărilor mării a constat în trei lovituri de tun, urmate de curse de bărci militare și de lotci de pescari cu câte trei, două și o ramă, salturi în apă, watter polo, exerciții de scafandrieri, curse de dandy⁶, exerciții de trapez, curse de bărci fără rame, curse de înot, tobogan, vânătoare de rațe și explozii de mine marine, după care pe bordul bricului „MIRCEA”, amiralul Vasile Scodrea a împărțit premiile.

Ziua Marinei s-a serbat în virtutea acelorași frumoase tradiții și la bordul bricului „MIRCEA”, care, în perioada 1 iulie – 2 septembrie 1925, a executat un marș de instrucție pe itinerariul Constanța, Pireu, Navarin, Corfu, Durazzo, Boche di Cattaro, Ragusa, Suda, Rhodos, Smirna, Ceanak, Cospoli, Constanța. Deși se afla departe de țară, în portul Suda din Ins. Creta, la 15 august legendarul velier-scoală a ridicat marele pavoaz.

Serbarea, constând din curse de bărci, curse de înot, sărituri, Tug of war (trasul la parâmbă), curse în saci, lupte în apă și pe tangon etc., a fost o reușită, toți câștigătorii fiind premiați.

La 15 august 1928, în prezența membrilor Casei Regale, cu prilejul festivităților ocazionate de serbarea patronului Marinei Române, au fost botezate cele patru hidroavioane „Savoia”, sosite la Constanța cu câteva zile înainte, yachtul „ISPRAVA” al Principesei Ileana și cutterul „DOMNIȚA ILEANA” al Yacht Clubului Regal Român. Concursurile nautice și de natație au fost recompensate cu Cupele „Principele Nicolae”, „Regina Maria” și „Principesa Ileana”. La aceste competiții, care au adăugat probe noi precum regate, sărituri de la trambulină, înot, jocuri și surprize marinărești gen *Balena Mării Negre*, *Lebăda care face ouă*, *Flota lui Ramolitus*, *Zâna Mării* etc. a participat și echipajul bricului polonez „LWOW”.

În anul 1933, între concursurile specifice Zilei Marinei au figurat cursa de bărci cu 8 rame, ștafetă înot, curse de baleniere, curse de care romane, alergări cu bărci fără rame, curse de lotci, cursa înotătorilor fond, hidroglișoare, tragerea cu parâmbă între două bărci, cai marini, sărituri de pe platformă, curse de bărci cu ofițeri. După ora 18.00, au urmat alte surprize, jocuri pe gabară, școndru cu purcei, goana după rațe, torpile submarine, lupta cu prăjina și explozia unei mine.

Așezată la loc de cinste între datinile neamului, Ziua Marinei a continuat să fascineze opinia publică și oaspeții de onoare ai marinarilor români. Printre aceștia s-au numărat, la 15 august 1935, și un grup de membri ai Ligii Navale Poloneze care au oferit Majestății Sale Regelui Carol al II-lea și primarului Constanței, Horia P. Grigorescu, medalia de bronz a Ligii, o hartă a canalului proiectat să unească Marea Baltică cu Marea Neagră și o frumoasă cupă cu apă din Marea Neagră, simbol al înfrățirii celor două mări.

În anul următor, cu același fericit prilej, M.S. Regele Carol al II-lea a hotărât ca unica școală pentru toți marinarii români să se numească Școala Navală a Majestății Sale „MIRCEA” și a creat „Medalia Maritimă”, transformată în anul 1938 în „Virtutea Maritimă”. De asemenea, la 15 august 1936 a fost botezat în cadrul festiv al serbărilor primul submarin românesc, „DELFINUL”.

La 15 august 1937, pentru prima dată în istoria Marinei Militare Române, Franța, marea prietenă și aliat de nădejde al României, a trimis la Constanța contratorpilorul, VAUBAN, pentru a o reprezenta la serbările Zilei Marinei. În acest an, federația Română de Sporturi Nautice a organizat prima caravană nautică din țară sub numele „Caravana Marele Voievod Mihai”, la care au luat parte toate asociațiile sportive nautice civile și militare din țară. Caravana a plecat din Giurgiu în ziua de 5 iulie și a ajuns după 12 etape la Constanța, după ce a trecut prin Oltenița, Turtucaia, Silistra, Rasova, Brăila, Măcin, Galați și Tulcea. Ziua Marinei a fost serbată cu toate onorurile și la Călărași, Cetatea, Corabia, Craiova, Galați, Hârșova, Ismail, Oradea, Orșova, Sulina și Timișoara.

Un an mai târziu, din cauza doliului național pricinuit de moartea, în ziua de 18 iulie, a M.S. Reginei Maria a României, tradiționalele serbări de Ziua Marinei au fost amânate pentru data de 8 septembrie - Nașterea Maicii Domnului.

La 15 august 1939, aspirantul Mihai Mare Voievod de Alba Iulia, „speranța Neamului și mândria Marinei”, a intrat în compunerea statului major al distrugătorului „REGINA MARIA”, unde, pe timpul tempestii din 5-6 ianuarie 1938 dovedise calități marinărești demne de destoinicia membrilor echipajului acestei nave. De asemenea, M.S. Regele Carol al II-lea a pus piatra fundamentală a portului Tașaul.

La bordul bricului „MIRCEA”, Ziua Marinei – 15 august 1939, a culminat cu concursuri diferite la care au fost premiați cei mai sprinteni elevi și marinari la urcatul în arboradă, echipe de tras parâme iar jocurile distractive n-au lipsit nici ele cu înghițitul merlinului, cursele de saci, cavalerii de Malta etc... În acest din urmă joc, elevii concurenți sunt împărțiți în echipe de câte doi, în care unul din ei este calul iar celălalt adversarul. Echipele se înfruntă cu câte o sulică improvizată dintr-o coadă de mătură, până ce unul din cavaleri este răsturnat de pe calul lui. Natural că până la urmă bătălia este generală și bietele sulice se frâng una după alta, spre disperarea șefului de echipaj care își smulge părul din cap, gândindu-se cum le-ar putea înlocui în primul port, fără să mai fie obligat să facă acte justificative în cinci exemplare.

În anul 1945, la sărbătoarea marinarilor români au participat și membrii Comisiei Aliate de Control, atât la deschiderea expoziției Marinei în localul Subsecretariatului de Stat al Marinei din București, cât și pe Lacul Herăstrău, acolo unde, după oficierea unei slujbe religioase, s-a arborat drapelele României și ale Națiunilor Unite și s-a dat startul serbărilor nautice.

Între anii 1949-1953, ziua Marinei s-a rezumat la marcarea Zilei Flotei U.R.S.S. (ultima duminică din luna iulie), ceremonialul fiind diminuat ca semnificație din cauza intenției conducerii Ministerului Apărării Naționale de a schimba data acestei tradiționale sărbători naționale.

O NOUĂ MODĂ

Din anul 1954, când Ziua Forțelor Maritime Militare s-a serbat, conform Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale nr. 309 din 29 august 1953, în prima duminică din luna august, programul Zilei Marinei a

fost politizat și adaptat noii ideologii promovată intens și în rândurile oștirii. Ca urmare, la 1 august 1954 s-a serbat pentru prima dată în republica Populară Română Ziua Forțelor Maritime Militare.

Un an mai târziu, la propunerea Comandamentului Forțelor Maritime Militare, au fost editate de către Direcția Superioară Politică a Armatei o serie de materiale promoționale ca afișe, panouri, lozinci, cărți poștale, iar prin grija Ministerului Industriei Alimentare, au fost fabricate țigările „Marinar”!

Din *Dobrogea Nouă* de marți, 5 august 1958 aflăm: „*Pe nava-comandant sosesc ștafetele marinărilor militari și ale celor din A.V.S.A.P., care au străbătut mii de kilometri pe apele Republicii. Din diferite regiuni ale țării sosesc daruri pentru marinari.*

Se desfășoară concursurile sportive de bărci, înot, ștafetă combinată. Un deosebit punct de atracție îl constituie jocurile marinărești, concentrate în jurul bazei sportive amenajate pe o navă. Din apă apare Neptun cu cască și trident aurit. Patriarhul apelor ține o scurtă alocuțiune: „...Să începem tradiționale jocuri sportive marinărești, pentru toți cei ce îndrăgesc marea.” Dezlegarea fiind dată, spectatorii asistă la numeroase demonstrații palpitate, presărate cu momente de haz: luarea purcelului de pe școndru, concurs de tras la parâmă cu bărcile, vânătoarea rațelor, biciclete pe apă, scafandri, nunta și pirații.

După aceasta, încep jocurile marinărești onorate de zeul mărilor, Neptun. Au loc parada ambarcațiunilor; întreceri de înot, parada vaselor alegorice, demonstrații sportive, spectacole susținute de Teatrul Marinei și ansamblul ostășesc „Albatrosul”.

Jocurile de artificii și carnavalul bărcilor au încheiat manifestările dedicate Zilei Marinei.

Într-una din sălile Cazinoului a fost găzduită o interesantă expoziție marinărească.

Totuși, imaginația marinarilor rămâne demnă de toată admirația publicului, având în vedere modul în care sunt regizate în Programul Zilei Marinei 1956 două dintre momentele comice. Astfel, *săriturile bufe în apă*, executate de actorii de la Teatrul F.M.M. decurg după următorul scenariu: *Pe faleză se plimbă un malagambist și o malagambistă. El mai mic mult ca ea. Se ceartă, el fuge de frica ei și se refugiază în barca de la debarcaderul Cazinoului, merge spre ponton. El se suie pe trambulină, ea după el. El de frică sare sau chiar cade în apă, iar ea sare și îl salvează, Se urcă pe ponton și dispar.* Un alt moment de destindere îl reprezintă *nunta atacată de pirați: Nunta într-o barcă mare de 4+1 sau 6+1, armament 4+1 sau 6+1, care sunt și nuntași. În barcă mireasa, mirele, nașul, nașa, trei muzicanți la prova.*

Pirații într-o lotcă sau canoe: patru la rame, unul la cârmă - șeful, 2-3 la prova. Tatuati, în maieuri, unul legat la un ochi, altul ciung, cu pantaloni ușori, doc negru etc.

Nunta pleacă de la ponton spre digul mare, veselindu-se. Pirații pleacă de la ponton spre Cazinou, fiind atenți și scrutând marea în liniște, încordați, până dau cu ochii de barca cu nunta.

Cu cea mai mare viteză se duc spre barca cu nunta, astfel ca să-i abordeze între faleză și ponton. Muzicanții intră sub bănci în barcă. Mirele este primul care sare în apă, apoi nașa și nașul, după care armamentul (nuntașii). Pirații fură mireasa și pleacă cu ea. În barcă, mireasa (voinică), îi aruncă pe rând în apă și apoi trage la rame și salvează nuntașii care mai rămăseseră în apă.

Muzicanții, unul la rame și doi care cântă, se duc la ponton.

În anul 1959, zeci de bărci și șalupe, reprezentând diferite aspecte din activitatea marinarilor, muncitorilor portuari și pescarilor au trecut prin fața navei-comandant. O șalupă militară a remorcat un desant maritim: o plută pneumatică cu mitralieră, apoi un întreg detașament de marinari înarmați, încinși cu plute de salvare. În urma lor, un ponton a purtat corul și orchestra echipei artistice ostășești „Albatrosul”.

După parada ambarcațiunilor, o trompetă a vestit sosirea lui Neptun, zeul mărilor, care, călare pe tradiționala balenă, a trecut în revistă navele. Neptun a fost primit cu mult fast la bordul navei-bază sportive, unde s-a instalat confortabil într-un tron îmbrăcat în catifea roșie și a dat încuviințarea începerii serbării nautice: parada ambarcațiunilor, defilarea înotătorilor, concursuri de bărci și de înot, sărituri de pe trambulină, celebrele sărituri comice, turnirul bărcilor, în care luptătorii înarmați cu sulite și scuturi s-au străduit să-și arunce în apă inamicii, purcelul la școndru și vânătoarea de rațe.

După mai bine de două ore de bună dispoziție și divertisment, Neptun s-a retras cu aceeași balenă, salutată de sirenele tuturor navelor.

Seara, spectacolul a continuat pe faleză cu jocuri de artificii, carnavalul bărcilor și retragerea cu torțe care a încheiat Ziua Marinei R.P.R.

Din anii 1960, manifestările au dobândit vădite accente propagandistice, în detrimentul încărcăturii spirituale ortodoxe. Acestea includeau conferințe despre semnificația Zilei Marinei susținute de către ofițeri și propagandiști în întreprinderi și în garnizoanele de marină, înmânarea de către delegațiile de marinari a unor machete de nave, în adunări festive organizate la Palatele Pionierilor, adunări publice și întâlniri ale marinarilor cu pionieri și utemiști fruntași în producție, organizarea

vizitării de către aceștia a navelor-școală „MIRCEA” și „LIBERTATEA” și ieșiri pe mare cu acestea. În cadrul ceremonialelor organizate cu prilejul Zilei Marinei, secretari ai organelor centrale de tineret precum Petre Gheorghe, Constantin Cîrfină, Ion Cîrcei, Nicolae Roman, Ion Iliescu ș.a. înmânau Steagul Roșu al C.C. al U.T.M., ulterior drapelul de Onoare al C.C. al U.T.C. și diplome de onoare organizațiilor și tinerilor marinari fruntași în pregătirea de luptă și politică.

O dată cu ingerința organelor politice în orchestrarea acestor manifestări, semnificația creștină a sărbătorii marinarilor români a fost substituită cu cea mitologică. Astfel, participarea zeului Neptun, în calitate de patron al întrecerilor și jocurilor marinărești, a devenit o constantă a programelor în prima parte a serbărilor tradiționale, până în zilele noastre.

1963. La ora 10.15, Neptun, zeul mărilor, îmbrăcat într-o mantie de catifea albastră, presărată cu stelute argintii, a sosit pe fidela-i balenă și de pe tronul-i rezervat, a dat cu tridentul semnalul de începere a jocurilor marinărești. A urmat programul de demonstrații sportive și marinărești: ștafeta navală, formată din mai multe schimburi; pui-uri transportând înotători, care la un semnal au sărit în apă predând ștafeta scafandrilor ușori; aceștia, înotând sub apă, au dezlegat de la fund balizele pe care le-au pescuit bărcile de 10+1 și, în sfârșit, bărcile au predat ștafeta ultimului schimb - marinarilor care au arborat pe porticul plutitor stegulețe marinărești și tricolor; demonstrația înotătorilor care au format pe suprafața apei inițialele P.M.R. și R.P.R.; concursurile de bărci de 10+1 și 6+1; săriturile de la trambulină, purcelul la școndru și demonstrația scafandrilor grei; hora rațelor și parada ambarcațiunilor cu vele.

Seara, navele au aprins marele pavoaz electric, după care au urmat carnavalul bărcilor și jocuri de artificii.

Din gazeta ostășească „Flota Patriei” de joi, 7 august 1969, spicuium: *Însoțit de o escortă de ambar-cațiuni marinărești și de elicoptere, în sunete de sirene și explozii de petarde, pe o uriașă balenă și-a făcut apariția zeul Neptun. Acesta patronează simbolic serbarea marinărească.*

După impresionanta defilare a navelor alegorice (șalupa „RÂNDUNICA”, crucișătorul „ELISABETA”, moni-torul „LAHOVARY”, bricul „MIRCEA”), au evoluat marinarii (concursul de tras la rame, ștafeta marinărească, purcelul la școndru, hora rațelor, sărituri la trambulină). Marinarii înotători înscriu cu trupurile lor vânjoase, pe suprafața apei, inițialele atât de dragi nouă, R.S.R. și P.C.R., precum și cifra XXV-împlinirea sfertului de veac de la eliberarea patriei.

În suita de manifestări demonstrative s-a înscris și defilarea platformei alegorice cu ostași care au prezentat momente din timpul desfășurării unor activități de pregătire de luptă caracteristice specia-

lităților de marină (semnalizatori, radiotelegrafiști, artileriști, rachetiști, mineri dragori și torpilori, scafandri).

În încheierea programului a evoluat pe o platformă cunoscuta formație artistică „Albatrosul”.

Seara, aprinderea marelui pavoaz, jocurile de artificii, retragerea cu torțe și programul fanfarei militare au completat festivitățile consacrate sărbătoririi Zilei Marinei R.S.R.

Din anul 1970, la Constanța s-au organizat timp de două săptămâni „Serbările Mării”, care culminau cu Ziua Marinei. Concursul de grație și frumusețe „Miss Litoral” era una din atracțiile tineretului și nu numai. Programul s-a diversificat și au apărut probe noi, precum desantul infanteriștilor marini, turnirul bărcilor, ștafeta nautică, parada ambar-cațiunilor alegorice, salturile din elicopter, schi nautic, platforme alegorice cu scene din pregătirea pe specialități a mari-narilor, acrobații aeriene, platforme cu aparate și numere de gimnastică, înscrierea pe apă de către înotători a inițialelor partidului și țării (P.C.R., R.S.R.) sau ale unor cifre aniversare ale unor evenimente politice, carnavalul nautic al măștilor etc. Lor li s-au adăugat *Botezul la Ecuator, Pescarul amator, Comoara piraților*, demonstrații ale

navelor de stins incendii ș.a. Momentul solemn al arborării pavilionului și marelui pavoaz a fost din totdeauna acom-paniat de intonarea Imnului de Stat și cele 21 de salve de salut.

Duminică, 2 august 1981, în portul de agrement Tomis s-au desfășurat manifestările prilejuite de Ziua Marinei Române - aflăm din paginile cotidianului constănțean Dobrogea Nouă de marți, 4 august 1981. După apariția, la bordul navei împodobite cu marele pavoaz, a zeului Neptun, au avut loc demonstrații de înot, sărituri de la trambulină, gimnastică acrobatică, întrecerile ambarcațiunilor cu rame, evoluțiile scafandrilor și schiorilor nautici, susținute de membri ai asociațiilor sportive portuare și de studenți ai Institutului de Marină „Mircea cel Bătrân”. Spectacolul oferit oaspeților litoralului și invitaților a continuat cu Botezul la Ecuator, Pescarul amator, Comoara piraților, capturarea purceilor la școndru, hora rațelor, întrecerile micilor hidrobicicliști, parada velierelor, demonstrațiile navei de stins incendii și focurile de artificii.

SERBĂRILE MILENIULUI III

Din anul 1990, o dată cu revenirea la tradiție prin celebrarea Zilei Marinei Române la sărbătoarea Sfintei Marii - Praznicul Adormirii Maicii Domnului, organizatorii, atât la Constanța, cât și în celelalte orașe-porturi maritime și fluviale, au păstrat în programele serbărilor atât elemente tradiționale cât și probe noi, în pas cu specificul local și preferințele publicului spectator al noului mileniu.

Astfel, printre elementele noi se numără aterizarea parașutiștilor la punct fix, lansarea scafandrilor de luptă de pe vedete și din elicopter, recuperarea unui scafandru aflat în dificultate, executarea unui desant de către infanteriștii marini, respingerea atacului aerian asupra navelor de suprafață, lansări de torpile, demonstrații de lupte și carate și nu în ultimul

rând, atractivul spectacol al fanfarei militare, cu *french cancan*⁷ și majorete.

La Constanța, manifestările au avut loc inițial pe terasa Comandamentului Marinei Militare, respectiv Statului Major al Forțelor Navale și ulterior pe platforma portuară, în perimetrul danei de pasagere și a Farului „Carol I” pentru a da o încărcătura cuvenită acestui regal marinăresc, Liga Navală Română și Muzeul Marinei Române organizează anual, între 15 iulie-15 august, sub genericul „Luna spiritualității marinărești”, o amplă suită de mani-festări cultural-științifice și competiții nautice, dotate cu premii, dedicate îndeosebi tinerilor și turiștilor litoralului românesc.

ZIUA APELOR - SĂRBĂTOARE POPULARĂ LA ROMÂNI

O dată cu înființarea Ligii Navale Române, aceasta s-a străduit să capaciteze interesul opiniei publice pentru a practica navigația de plăcere și să realizeze un program de studii asupra mării, inițiind în acest scop educatorii în problematica simbolisticii acvatice în cadrul unei Școli a Apelor, care a fost înființată la Constanța. Pe fundalul acestor demersuri s-a născut Ziua Apelor, sărbătoare instituită în anul 1933 printr-o decizie a Ministerului Instrucției, Cultelor și Artelor.

Până în anul 1945, această sărbătoare a fost organizată an de an, într-una din duminicile din a doua jumătate a lunii iunie, de către școlile din vecinătatea apelor, cu concursul L.N.R., Yacht Clubului Regal Român, cluburilor nautice, autorităților locale civile și militare, precum și al Comandamentului „Straja Țării”, Inspectoratului Pregătirii Premilitare și al căminelor afiliate la Fundația culturală „Principele Carol”. În acest mod, învățământul popular românesc era chemat să pună bază expansiunii noastre economice într-o regiune cu infinite izvoare de viață neexploatate,

7. Dans de cabaret răspândit în Franța, mai ales în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, executat numai de femei.

să dezvolte virtuțile marinărești oprite secular de fatalități istorice, să cultive bucuria de viață în popor prin sănătatea ce o dau sporturile de apă. După modelul din Germania și Franța, înotul a devenit disciplină obligatorie în școli.

Ziua Apelor a fost susținută de însuși Regele Carol al II-lea, președintele L.N.R., care în urmă cu 70 de ani participa însoțit de voievodul Mihai la manifestările organizate la strandul Snagov de Primăria municipiului București, împreună cu Federația de Natație, Yacht Club Snagov, Comandamentul Cercetașilor și L.N.R. Treptat, aria de desfășurare s-a extins la scară națională, Ziua Apelor serbându-se cu tot fastul convenit la Balcic, Bălteni-Gorj, Bilciurești-Dâmbovița, Bistreț-Dolj, Brăila, București, Călărași, Cernavodă, Cernăuți, Cetatea Albă, Cluj, Constanța, Corabia, Dunavățul de Jos-Tulcea, Dumitrești-Olt, Fălcu, Galați, Giurgiu, Gogani, Gruia, Iași, Isaccea, Islaz, Ismail, Mahmudia, Mangalia, Măcin-Tulcea, Moldova Veche, Nămolosa, Oradea, Orșova, Otetelec-Pustiniș, Peșteana-Jiu, Petrești-Ungheii, Pietra Neamț, Pitești, Prisăceni-Iași, Râmnicu Vâlcea, Scărișoara-Romanați, Siliștea, Sintești-Ilfov, Soroca, Sulina, Șăgani-Cetatea Albă, Talmaz-Tighina, Techirghiol, Topalu-Constanța, Tulcea, Turcoaia-Tulcea, Turnu Măgurele, Turnu Severin, Turtucaia, Ținca, Ungheii-Iași, Văcăreni-Tulcea, Vâlcov, Zimnicea.

Organizatorii au mizat atât pe implicarea autorităților, cât și pe sprijinul presei în popularizarea semnificației evenimentului. Ministrul Dimitrie Gusti, Apostol D. Culea, directorul Educației Poporului, precum și membri marcanți ai L.N.R. precum amiralii Preda Fundățeanu, Aurel Negulescu, Petre Bărbuneanu, Ioan Coandă, Ioan Bălănescu, Ioan Georgescu, Gheorghe Koslinski, Constantin Negru, Nicolae Steriopol,

Nicolae Păiș, comandorul Constantin Ionescu-Cerna, locotenentii Paul Epureanu și Eduard Ghezzo, poetul Alexandru Bilciurescu, Emanoil Bucuța, avocatul Aurel Vulpe ș.a. au prezentat conferințe în școli și la radio, au publicat articole în presa vremii, au editat lucrări de popularizare a tradițiilor noastre marinărești și au încurajat, prin toate mijloacele, atragerea tinerilor la practicarea înotului și a sporturilor nautice.

Programul manifestărilor era deosebit de atractiv și diversificat. Procesiunile și slujbele religioase de sfințire a apelor, Te-Deum-urile de pomenire a eroilor marinari și a pescarilor dispăruți pe ape, carele alegorice, serbările nautice și câmpenești, concertele de fanfară, croazierele pe mare și pe Dunăre, caravanele nautice, botezul unor ambarcațiuni destinate cercetașilor, expozițiile de unelte de pescuit sau cu tematică marinărească atrăgeau an de an participanți de toate vârstele. Sporturile de apă dețineau supremația competițiilor, regatele de ambarcațiuni civile și militare, ștafetele nautice și întrecerile de înot fiindacompaniate de acrobații și sărituri de la trambulină, demonstrații cu scafandri, exerciții demonstrative de salvare, concursuri de pescuit, defilarea cluburilor nautice, polo pe apă, concursuri de schi nautic și acvaplane, scufundări și înot sub apă, pantomimă nautică, comedie pe apă ș.a.

Ca de obicei, jocurile marinărești făceau deliciul asistenței: sosirea zeului Neptun, purcelul la școndru, trasul la pară, fuga în sac, alergarea cu oul în lingură, nunta cu bucluc, cavalerii de Malta, alergările în cârcă, marinarul la uscat, vânătoarea de rațe, berbecii pe apă, tigiia miraculoasă, porțile, punțile de asalt, prinderea balonului sau a mingii pe tangon, salvarea unei ancore ș.a. erau vii disputate de temerari și îndelung aplaudate de public. Premilitarii, cercetașii marinari și elevii diferitelor

școli participau cu entuziasm atât la întreceri nautice și pe uscat - curse cu obstacole, ștafete, concursuri de albiipitici, concursuri de mulaje pe plajă, meciuri de oină și fotbal, piramide, lansări de baloane, bătaie cu flori -, cât și la realizarea programelor artistice care constau în coruri, dansuri populare, lecturi și recitări de poezie cu tematică marinărească, concursuri de desen și creații literare, baluri, picnicuri etc. Seratele venețiene și focurile bengale prelungeau distracția până spre ziua.

În anul 2000, consiliul de conducere al filialei București a L.N.R. a reluat tradiția organizării Zilei Apelor. Un an mai târziu, aceasta s-a serbat atât în Capitală, cât și la Constanța, Galați, Giurgiu și Oltenița, cu sprijinul generos al actualului Yacht Club Regal Român. Anul trecut, Ziua Apelor a fost marcată prin acțiuni specifice la București și Constanța. În speranța redeschetării interesului publicului larg față de această sărbătoare, alături de manifestările tradiționale, organizatorii au adăugat genuri noi, precum simpozioane tematice, expoziții de pictură, mese rotunde, spectacole folclorice, dansuri moderne și populare,

FETES ET TRADITIONS AQUATIQUES ROUMAINES

L'eau a représenté de tous les jours, dans la mythologie du peuple Roumain une constante de la vénération pour ce qu'est d'habitude considérée la substance primordiale, initiale et germinative, la somme universelle de toutes les vertus et le support de n'importe quelle création. Officialisée comme onomastique des marins Roumains au 15 août 1902, à Sainte Marie, la Fête de la Marine Roumaine a certifié totalement, plus qu'un siècle, le caractère de festival authentique de la mer et de la spiritualité marine. Aujourd'hui le programme de manifestations était très attractif et diversifié. Les processions et les messes de sanctifier des eaux, les Te deums de commémoration des héros marins et des pêcheurs disparus dans l'eau, les chars allégoriques, les fêtes nautiques et

acrobații pe patine cu rotile, recitaluri de muzică de operă și operetă, regate de yachting etc.

Alături de Ziua Marinei Române, Ziua Apelor se înscrie ca o sărbătoare a spiritualității noastre marinărești, renașterea și perpetuarea sa impunând un cadru instituționalizat de afirmare, în interesul societății civile și al tuturor celor pentru care apa înseamnă nu numai viață ci și bucuria de a trăi din plin binefacerile ei.

Într-un proiect de inventariere și conservare a principalelor manifestări a culturii imateriale marinărești din România, am publicat deja, la Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța, două monografii: *Ziua Marinei la români* (2002) și *Cultul Apelor la români* (2004). Având în vedere spectrul foarte larg al simbolisticii acvative românești, precum și corespondentele sale în diferite alte culturi, intenționez să realizez și un al treilea volum, intitulat *Tradiții și obiceiuri mari-nărești*, în care să evidențiez și alte componente ale acestui patrimoniu, fericit ales și evidențiat în anul 2004 cu prilejul Zilei Internaționale a Muzeelor și de Conferința generală I.C.O.M.

champêtres, les concerts de fanfare, les croisières sur la mer et sur la Danube, les caravanes nautiques, le baptême de quelques embarcations destinées aux Éclaireurs, des expositions de outils de pêche ou avec la thème marine attiraient an après an le participants de tous les âges. Les sports d'eau détiennent la suprématie des compétitions, les régates des embarcations civiles et militaires, les estafettes nautiques et les concours de nage étant accompagnés des acrobaties et saut du tremplin, démonstrations avec des scaphandriers, exercices démonstratifs de sauvé, concours de pêche, défilée des clubs nautiques, polo sur l'eau, concours de ski nautique et aquaplane, plongeurs et nage sous l'eau, panthonimie nautique, comédie sur l'eau etc.